

Konu: **Ruhsal İnsan**

Yazı: **64**

Sufinin İki Kanadı

Doç. Dr. Haluk BERKMEN

Sûfi kişi var olan her şeyle uyum halinde olan ve varlığın özüne ulaşmak isteyen kişidir. Varlığın özüne ulaşmak bir arayıştır ve bu arayışa "Sûfinin yolculuğu" veya eskilerin deyişiyle **Seyri Süluk** denir. *Seyretmek* gezinmek ve seyahat ederek izlemek olduğundan *Seyran eden* bakınan, gezen kişidir. *Suluk* sözü ise *sâlik* olanın eylemi ve *sâlik* kişi ise Tarikat yoluna girmiş Sûfi'dir.

Sûfi yolculuğu süresince sezgi ve ilham ile **keşf** etmeye başlar. Bu keşif sürecine *mükâşefe* denir ve bu yolda ilerlemiş kişiye "kâşif" denir. Bu keşif bir bakıma kendini tanımak ve **Kalb Gözü** ile âlemi seyretmektir. Kalb gözünü açan tasavvuf sohbetleridir. Sohbet: samimi bir diyalog, gelişmiş canlarla ve onların yakın dostlarıyla yoldaşlık anlayışıdır. Sohbet gönül birliğidir ve müridin gelişiminde önemli bir araçtır. Sohbet '**organik bir süreç**' olup, içinde bulunanların ortak olarak oluşturdukları bilgi ve ortak enerji alanıdır. Bu ortak enerji alanına "**ortak aura**" da denir. Sohbeti yöneten ve yönlendiren kişi sûfilerin mürididir.

Mürşid, irşad eden, doğru yolu gösteren ve örnek olan kılavuzdur. **Mürid** ise kendi iradesiyle teslim olandır. Mürşid müride kendi zaafalarını ve takıntılarını gösterir. Bu bakımdan her ortamda bir mürşid bulunabilir. Aile içinde dahi eşlerden biri diğerinin mürşidi olabilir. Zira bu ilişki güven ve teslimiyet ilişkisidir. Mürşid-Mürid ilişkisinde dini bir bağ gerekli değildir.

Örneğin, psikanaliz tedavi sürecinde hasta kişi doktoru kendi yaşamında önemli rol oynamış olan bir kişi yerine koyar. Bu duruma Sigmund Freud (1856-1939) "**transfer**" adını vermiştir. Transfer olayı bir ruhsal bağlantıdır ve hasta doktora karşı çelişik duygular yaşar. Bu durum bazen aşk bazen de nefret şeklinde kendini belli eder. Doktor, hastanın kendisini kimin yerine koyduğunu anladığında, hastanın zihnindeki kişiye tamamen zıt bir kişilik sergilemeye başlar. Böylece yeni bir kişilikle karşılaşan hasta takıntı ve kuruntularından kurtulmaya başlar. Zamanla hastanın zihnindeki model değişir ve tedavi süreci gerçekleşir.

Aynı durum mürşidin sohbetleriyle ve örnek davranışlarıyla gerçekleşir. Tasavvuf kültüründe transfer olayına "**Rabita**" denir. Rabita söyleyen ile dinleyenin birliği olup, mürşid ile mürid arasında oluşan ruhsal bağ, görünmez ilişkidir. Bu bağ genelde derin bir sevgiye ve manevi aşka dönüşebilir. Mevlana ile Şems-i Tebrizi arasındaki sevgi bağı bu tür bir *rabita* ilişkisi idi. Demek ki Şems Mevlana'nın mürşidi ve Mevlana Şems'in müridi idi. Bu konuyu "**Aşk Bağının Gücü**" başlıklı yazımda işledim (1)

Sûfinin ruhsal yolculuğu üç makam veya üç dönem içerir. Bu dönemlere çıraklık, kalfalık ve ustalık makamları diyebiliriz. Her bir dönem belirli ruhsal belirtiler içerir. Bu üç dönemi yaşayan kişi mürid olmaktan mürşid olmaya doğru yol alır ve yükselir. Yükselişi bir kuşun yükseklerle doğru uçuşuna benzetebiliriz. Kuşun uçmak için iki kanada gereksinimi olduğu gibi sûfinin de yükselmesini sağlayan iki kanadı vardır.

Çıraklık döneminin kanatları **Hafv** ve **Reca** olarak bilinir. *Hafv korku* demektir ve çırakın korkusu da girdiği yolda başarılı olup olamayacağı korkusudur. Zira seyr-i süluk kolay bir yolculuk değildir. *Reca* sözü dilimize "rica" şeklinde girmiş olsa da asıl anlamı **ümit etmektir**. Yani, çırak olan sûfi hem başarısız olmaktan korkar, hem de başarılı olmayı ümit eder.

Kalfalık döneminin iki kanadı **Kabz** ve **Bast** olarak tanımlanır. *Kabz* daralma ve *Bast* genişleme halleridir. Korkusunu yenen sûfi kalfalık düzeyine ulaştığında tereddüt etmekten ve şüphe etmekten henüz kurtulmuş değildir. Hakikat bilgisine ulaşamamış olduğundan dünyevi beklentiler onda daralma, şüphe ve depresyon durumları yaratır. Fakat girdiği yolda kendine acımak yoktur. Daralma ve depresyonu mutlaka aşması gerekir. Böylece sûfi **hal**'ler yaşar ve ard arda genişleme ile daralma dönemleri geçirir. Bu iki durum onun usta olmasına kadar devam eder.

Usta olduğunda sûfi'nin iki kanadı **Üns** ve **Heybet** olur. *Ünsiyet* yakınlık demektir. Ünsiyet içinde olan insan, **arif** bir kişi olmuştur ve tüm var olanları ayırmsız sever (2). Yunus Emre "yaratılanı severim yaratandan ötürü" derken, bu tür bir ünsiyet durumundan söz etmiştir. *Heybet* kavramı ne kibri ne de kendini beğenmişliği içerir. Usta olmuş sûfinin heybeti onun dünya zevklerinden uzak duruşunda ve çevresinden başını koparışında belirir. Mürşid olan sûfi müridlerine yakın durur ve onların ruhsal boyutta yükselmeleri için örnek olur. Ancak, hakikat boyutuna ulaşmış olduğundan, ortalama insan için ulaşılmaz bir kişi olduğu kanısını da uyandırır. Bu durum bir bakıma gereklidir. Eğer bir miktar uzak durmasa "transfer" gerçekleşmez ve mürşid ile mürid arasında rabita bağı oluşmaz.

Hakikat makamına ulaşmış olan usta sûfi hikmet içeren sözler söyler. Bir örnek olarak Yunus Emre'nin hikmet dolu şiirini altta sunuyorum.

**Evvel benem âhir benem.
Canlara can olan benem.
Azıp yolda kalmışlara,
Hazır medet eden benem.**

**Bir karara tuttum karar.
Benim sırrıma kim erer.
Gözsüz beni nerde görer,
Gönüllere giren benem.**

**Kün deminde nazar eden,
Bir nazarda dünya düzen,
Kudretinden han döşeyip
Aşka bünyad olan benem.** (bünyad=temel)

**Yunus değil bunu diyen,
Kendiliğidir söyleyen.
Mutlak kâfir inanmayan,
Evvel âhir heman benem.**

Kaynak yazılarım:

- (1) <http://www.halukberkmen.net/pdf/179.pdf>
- (2) <http://www.halukberkmen.net/pdf/167.pdf>